

פרשת ראה

וּפְנִית בְּבֶקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ

בספר דברים פרק טז מצווה אותנו התורה על פסח דורות, תוך שהיא מצווה על איסור החמץ, על המצה ועל הקורבן. כל זאת: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". כחלק מהציוויים שנוגעים לקרבן פסח התורה מלמדת: "וּבִשְׁלַת וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִית בְּבֶקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ"¹. נשאל, מדוע אומרת התורה "וּבִשְׁלַת" שהרי קורבן פסח נאכל עלי? כמו כן, מה הוא התאריך אליו מתכוונת התורה בביטוי "וּפְנִית בְּבֶקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ"? וגם, למה מכוון הפסוק במילה "אהליך"?

בישול או צלייה

באשר לבישול, נראה שאין כאן בעיה. לדעת מפרשים רבים צלייה נקראת גם בישול באש, ולכך מכוון הפסוק. כך אומר רש"י: "ובשלת - זהו צלי אש שאף הוא קרוי בישול". זו גם דרכם של רוב המפרשים, והם מסתמכים גם על הפסוק המתאר את הפסח שעשה המלך יאשיהו: "וַיִּבְשְׁלוּ הַפֶּסַח בְּאֵשׁ כַּמִּשְׁפָּט" (דברי הימים ב לה, יג). אזי בישול יכול להיות גם צלי, ומשמעות המונח בישול היא להפוך את הבשר החי לראוי לאכילה על ידי חימום. מפרשים אחרים הסוברים כי בישול הוא דווקא במים נקטו גישה אחרת. האורח חיים הקדוש אומר כי הציווי על הבישול מתייחס לשלמים (קורבן חגיגה), שהיו מוקרבים מבקר והם היו מבושלים במים. זאת בשונה מקרבן פסח שהוקרב מצאן ונעשה כצלי אש.

בדברי בעל הכתב והקבלה, נמצא שילוב של הפירושים:

כי לשון בישול עיקר הוראתו ההכשר לאכילה... וכולל אם כן הבישול בקדרה והצלי שאצל האש, ובפסח לא הכשירה התורה אלא הצלי, ומזה איירי כאן... ולפי שהפרשה מדברת גם מן החגיגה שאינו צריך צלי דווקא, לכן בחר לשון בשול הכולל שניהם.

¹ טז, טז

הבוקר והאוהל

באשר לשאלה איזה תאריך מציינת המילה "בוקר" בפסוק? מצאנו בפירושים שלוש אפשרויות:

א. בוקר של יום א של חג הפסח - טו בניסן: משמעות הפסוק לפיכך היא, שזמן ההקרבה של קורבן פסח הוא בין הערביים, ולמחרת בבוקר התירה לך התורה לחזור לביתך. רבנו בחיי מעלה סברה המאפשרת לקבל את הפירוש שמדובר על בוקר טו: "וּפְנִיתָ בִּבְקֹר וְהִלַּכְתָּ לְאֶהֱלֶיךָ סְבִיב יְרוּשָׁלַיִם - ומשם ילך לו אל ארצו". אולם קיים קושי בפירוש זה משום שלפי פירוש זה "וְהִלַּכְתָּ לְאֶהֱלֶיךָ" אינו מדבר על חזרה לבית אלא על מקום המגורים הזמני של עולי הרגל בירושלים. אנו חייבים לפרש בדרך זו, כי ביום א של החג אי אפשר לחזור הביתה למגורי הקבע ברחבי הארץ, משום שמדובר על יום טוב. רבנו בחיי עצמו, שכנראה לא נחה דעתו מפירוש זה, מציע פירוש אחר שיפורט בהמשך. ואכן רבים מן המפרשים אינם סבורים שמדובר על יום א של החג ונימוקיהם עימם.

ב. בוקר של איסור חג פסח - כג בניסן: לפי פירוש זה כל שבעת ימי הפסח נחשבים ליום אחד, וכשאומרת התורה "וּפְנִיתָ בִּבְקֹר", כוונתה לבוקר הראשון שאחר ימי החג. כך מפרש בתרגום יונתן: "ותתפני בצפרא מיפק חגא ותהך לקרוון". שתרגומו תחזור לביתך לאחר צאת החג, משמע סוף שבעת ימי החג. זו גם דעתו של רשב"י במדרש תנאים, שאומר שבחג הפסח עולי הרגל חוזרים לביתם לאחר שבעה ימים.

ג. בוקר היום הראשון של חול המועד - טז בניסן: כך פירשו רוב המפרשים, וכך פסק להלכה הרמב"ם. רש"י, כפי שהעלנו לעיל, דוחה את האפשרות שמדובר על בוקר טו בנימוק כי הבוקר שלאחר ההקרבה הוא בוקר של חג. בחג יש איסור לצאת מחוץ לתחום ולכן אי אפשר לעזוב את ירושלים בחג ולחזור איש לביתו. אולם יש שחולקים על מסקנה זו, משום שיש מי שסובר שכל איסור היציאה מחוץ לתחום הוא גזירת חכמים ולא איסור תורה.

לרד"צ הופמן תשובה אחרת לשאלה מדוע אי אפשר לטעון כי הבוקר שמדובר עליו הוא בוקר טו. לטעמו המילה "וְאֶכְלָתָ" שבראשית הפסוק, מתייחסת לא רק לקרבן פסח אלא גם לקרבן חגיגה. קורבן החגיגה מותר באכילה גם ביום ראשון של יום טוב, ולכן "בִּבְקֹר" הוא כמשמעו, הבוקר שלאחריו, שהוא בוקר טז. לכן לגבי המשך הפסוק "וּפְנִיתָ בִּבְקֹר וְהִלַּכְתָּ לְאֶהֱלֶיךָ" הוא סובר כי "אין ספק כי הכוונה לשיבה הביתה, [ולא שיבה אל מקום הלינה בירושלים] כי מאחר שהיו אלה ימי הקציר, היו ממהרים לנסוע לביתם מיד אחרי יום טוב ראשון של פסח". המהר"ל מפראג בפירושו גור אריה סובר שמשום שביום א של חג הפסח צריך כל אדם להגיע למקדש ולהקריב קורבן, אזי ביום זה נמצאים במקדש, ולכן "וּפְנִיתָ בִּבְקֹר" מתייחס לבוקר טז. לעומתו רבנו בחיי מביא נימוק נוסף. הוא מבאר מדוע צריכה התורה לומר לנו מפורשות שיש אפשרות לחזור כל אחד לביתו כבר בבקר טז, ולא

חייבים להישאר בירושלים עד לאחר שביעי של פסח. הסיבה לכך היא כדי שגם מי שגר בארץ ישראל במקום הכי רחוק מירושלים, יספיק להגיע לביתו ולחזור שוב לירושלים לחג השבועות. מצב זה יכול להתאפשר אם החזרה הביתה תעשה מייד בתחילת חול המועד. למסקנה זו מגיע רבנו בחיי בעזרת חישוב של מרחק הליכה וזמן ההליכה מירושלים ועד קצה ארץ ישראל.

יציאה בבוקר המוקדם

בקשר לכך נכון לציין את המובא במדרש ההלכה ספרי, שבו למדו שהלינה בירושלים היא חובה, לא רק לאחר קורבן פסח אלא בכל ביקור במקדש:

וּפְנִיַת בִּבְקָר וְהִלָּכָת לְאַהֲלֵיָהּ – מלמד שטעונים לינה, אין לי אלא אלו בלבד, מניין לרבות עופות ומנחות יין ולבונה ועצים? תלמוד לומר ופנית בבוקר, כל פנות שאתה פונה מן בוקר ואילך.

אכן על סמך מדרש ספרי פסק הרמב"ם:

הבכורים טעונים לינה. כיצד? הביא בכוריו למקדש וקרא והקריב שלמיו, לא יצא באותו היום מירושלים לחזור למקומו אלא ילין שם ויחזור למחר לעירו, שנאמר ופנית בבוקר והלכת לאהליך. כל פנות שאתה פונה מן המקדש לכשתבוא לו, לא יהיו אלא בבוקר.

הרלב"ג רואה כאן שלושה מסרים חינוכיים: א. "למדה תורה דרך ארץ, שלא יצא אדם לדרך אלא ביום". ב. כל ביקור בבית המקדש מחייב התייחסות מכובדת שבאה לידי ביטוי בכך שלאחר הביקור חובה ללון לילה אחד בירושלים. בדרך זו מראה המבקר "שאין בואו שם דומה עליו למשא". ג. ביום שבו נפרדים מהמקדש יש לעשות זאת מייד בבוקר בזריזות ובחריצות, כי אם אינך ממחר אזי ראוי שתישאר עוד יום מפני כבוד המקדש. גם הרש"ר הירש מסביר את טעמה של מצווה זו, ונותן משקל משמעותי להשפעת הקרבת הקורבן והשהיה במקדש על מחשבות האדם המקריב ועל נפשו:

המקריב חייב להישאר בסביבות המקדש למשך הלילה ולא לצאת לביתו עד למוחרת בבוקר. המטרה שלשמה הוקם המקדש אינה מושגת על ידי המעשה האובייקטיבי של הקרבת הקורבן. אלא הקורבן נעשה מושלם רק אם המקדש ומעשיו פועלים עלינו ומשפיעים על מחשבותינו ורעיונותינו, שאיפותינו ומעשינו. משום כך דורשת התורה שאחרי כל קורבן במקדש יהיה עלינו להישאר בסביבתו. בקרבת המקדש נסדר את מחשבותינו וניתן לרשמים שאספנו להבשיל בדומיית הלילה, כדי שיועשרו לאחר מכן על ידי המחשבות הברורות של הבוקר. רשמים אלה ניקח עימנו בחזרה אל בתינו כאוצרות האמיתיים הברוכים שרכשנו מהמקדש.

הלקח העיקרי שלנו מעיון זה הוא המסר החינוכי שעלינו ללמוד באשר לביקורנו בבית המקדש שהוא המקום אשר בחר ה'. ביקור בבית המקדש והקרבת קרבנות אינם דומים לביקור בשום מקום אחר בארץ. לבית המקדש אנו "עולים" כמו שכתוב: "וְקָמַתְּ וְעָלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ" (דברים יז, ח). עליה זו מחייבת אותנו בהתנהגות רצינית נאותה ומכבדת, שבין היתר דורשת מאיתנו שלא למהר להיפרד מעיר האלוקים, ירושלים, אלא להישאר וללון בה עוד לילה אחד לאחר הביקור, ולהראות בכך את חיבתנו לעיר ולמקדש שבתוכה.

מאמר זה נכתב על ידי אריה ארזי-חוקר נושאי המנהיגות וניהול בתורה ובתנ"ך.
והוא אחד מ-54 מאמרים בספר שזכיתי לכתוב : פניו אליך – פנים חדשות בפרשיות השבוע

למידע על הספר פניו אליך [לחצו כאן](#)

למאמרים נוספים בקרו באתר שלי <https://www.aryearzi.com>

לתגובות arye.arzi@gmail.com